

ลักษณะช่วงระยะเวลาที่มีบุตรของสตรีไทย
ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
(PATTERNS OF CHILD SPACING IN AMPHOE POTHARAM CHANGWAT RATCHABURI)



โดย
นางสาวกานดา นรพเกียรติ์ ร.บ. (เกียรติ์นิยม)

วิทยานิพนธ์นี้
เป็นส่วนประกอบการศึกษาตามระเบียบปริญญาโท
ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
แผนกสังคม
พ.ศ. ๒๕๑๓

000105

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฯ เป็นส่วน
ประกอบการศึกษาตามระเบียบปรัญญาบัณฑิตศึกษา

11/22/2563
สมเกียรติ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย



คณะกรรมการทรวบัณฑิตวิทยาลัย สมเกียรติ ประธานกรรมการ

..... สมเกียรติ กรรมการ

..... สมเกียรติ กรรมการ

..... สมเกียรติ กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมงานวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2563



บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาลักษณะช่วงระยะเวลาที่มีบุตรของสตรี
ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยมีข้อสมมติฐานว่า

"ครอบครัวในเขตชนบทของประเทศไทยที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูง
มักจะมีช่วงระยะเวลาของการมีบุตรยาวนาน แต่ครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมใน
ระดับต่ำมักจะมีช่วงระยะเวลาที่มีบุตรกระชั้นชิด"

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลที่ได้จากโครงการวิจัย การอนามัยครอบครัว ซึ่งคณะ
รัฐมนตรีได้มอบให้สภาวิจัยแห่งชาติร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้ดำเนินการ ที่อำเภอ
โพธาราม จังหวัดราชบุรี ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งใช้ตัวอย่างขนาดร้อยละ ๒๕
ได้ทำการศึกษาลักษณะช่วงระยะเวลาที่มีบุตรของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันทาง
ด้านประชากร สังคมและเศรษฐกิจ ผลการศึกษาปรากฏว่าอายุของสตรี ลำดับที่ของบุตร
และความต้องการเพศของบุตร เป็นปัจจัยทางประชากรที่มีความสัมพันธ์กับช่วงระยะเวลา
มีบุตร สตรีที่อายุน้อยมีบุตรถี่และสตรีที่อายุมากมีบุตรห่าง ช่วงระยะเวลาที่นับตั้งแต่ทำการ
สมรสจนกระทั่งให้กำเนิดบุตรคนแรก จะสั้นกว่าช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนต่อ ๆ ไป ครอบครัว
ที่มีบุตรเพียงเพศใดเพศหนึ่งมักจะมีช่วงระยะเวลาที่มีบุตรสั้นกว่าช่วงระยะเวลาที่มีบุตรของ
ครอบครัวที่มีบุตรทั้งสองเพศ ส่วนจำนวนบุตรที่ต้องการ และประสพการณ์เกี่ยวกับการ
สูญเสียบุตรนั้น ไม่มีผลทำให้ช่วงระยะเวลาที่มีบุตรแตกต่างกัน

ปัจจัยทางสังคมที่พิจารณาเป็นลำดับแรกได้แก่ การศึกษาของกลุ่มสมรส ผลปรากฏ
ว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและช่วงระยะเวลาที่มีบุตร ยกเว้นช่วงระยะเวลา
มีบุตรคนแรกกลุ่มสมรสที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษา มีบุตรคนแรกในระยะเวลาสั้น
ที่สุดเมื่อเทียบกับช่วงระยะเวลาที่มีบุตรของกลุ่มสมรสที่ได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษา
และกลุ่มสมรสที่ไม่เคยได้รับการศึกษาเลย สำหรับปัจจัยอื่น ๆ ที่ใช้เป็นกรณีในการวัด
ความทันสมัยและโอกาสที่จะทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การ
รับฟังวิทยุ การทำงานนอกบ้านของสตรีภายหลังการสมรส การเดินทางไปยังเขตเมืองของ
กลุ่มสมรส และประสพการณ์เกี่ยวกับการ เป็นผู้นำท้องถิ่นของสามี พบว่าปัจจัยดังกล่าวไม่มี



ยลต่อช่วงระยะเวลาที่มีบุตร

ส่วนข้อมูลทางค่านเศรษฐกิจที่มีอยู่ ไม่ได้ถามเกี่ยวกับรายได้ของแต่ละครัวเรือน โดยตรง จึงได้ใช้ครรชนที่สร้างขึ้นสำหรับวัดระดับเศรษฐกิจของครอบครัวอย่างคร่าว ๆ ได้แก่ ความมั่งคั่งของครัวเรือน อาชีพของสามี กรรมสิทธิ์ในเครื่องมือประกอบการกสิกรรม และความเพียงพอของที่ดิน ซึ่งปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างในการเว้นระยะเวลาที่มีบุตร ของครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน

การศึกษาครั้งนี้ สรุปได้ว่า ช่วงระยะเวลาที่มีบุตรของสตรีไทยในเขตอำเภอ โพนารามขึ้นอยู่กับอายุของสตรี ลำดับที่ของบุตร และความต้องการเพศของบุตร แต่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางค่านสังคม และเศรษฐกิจกับการเว้นระยะเวลาที่มีบุตรเลย

9

ABSTRACT

This paper seeks to provide some information on child spacing of Thai women, which has not previously been available. The hypothesis is :

"The rural people of high socio-economic status have longer birth intervals than those of low socio-economic status".

The data used in the study were collected in the field survey of the Family Health Research Project in Photharam district, Thailand. This survey was conducted under the joint auspices of the National Research Council and the Ministry of Health in 1964. The sample was a simple random selection of 25 per cent of all households. The sample size was 1,207 ever-married women whose husbands were still living.

The finding of this study can be summarized as follows:

Birth intervals increase sharply as age of women increases. The interval between marriage and the first child is shorter than the intervals between births. There is no relationship between child spacing and the number of children desired. Birth intervals tend to be short in couples who have only one sex of children. There is also no relationship between child spacing and the experience of having children die in the first year of life.

There is no significant relationship between the level of education of the wife or the husband and the pattern of child spacing, except that the percentages of first birth intervals

short than 2 years are very high among women who have completed more than four years of school and/or whose husbands have completed more than four years of school. There is no difference in child spacing among women who listen to the radio regularly, sometimes or never. There is no relationship between child spacing and working after marriage, the husband being a local leader, or frequency of the wife and/or husband visiting urban places.

There is no significant relationship between child spacing and family wealth :- material possessions, ownership of farm equipment and adequacy of the farm. No relationship between child spacing and occupation of the husband is found.

Further study is needed in order to find out other factors which may cause different child spacing patterns in various groups.

กติกกรมประกาศ



ผู้เขียนขอแสดงความขอบคุณต่อศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางประชากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่อนุมัติให้ใช้ข้อมูลซึ่งเก็บรวบรวมได้จากโครงการวิจัยการอนามัยครอบครัวครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นข้อมูลในการศึกษา ตลอดจนกระทั่งใหญ่ในการทำวิทยานิพนธ์ การวิจัยครั้งนี้ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะได้กรุณาแนะนำในการเลือกหัวข้อเรื่อง และแนะแนวในการศึกษา ตลอดจนชี้แจงและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลงด้วยดี ผู้เขียนขอขอบพระคุณในความกรุณาครั้งนี้เป็นอย่างสูง อย่างไรก็ตามวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะสำเร็จลงอย่างสมบูรณ์ไม่ได้ ถ้าปราศจากความช่วยเหลือที่ได้รับจากอาจารย์ เสาวลักษณ์ เปี่ยมปิติ วิทยากรโทแห่งกองสำรวจประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ได้แนะนำและให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งในการเตรียมตารางประกอบวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้รับความกรุณาจาก Mr. Lincoln T. Polissar นักวิจัยสมทบประจำศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางประชากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ความสนใจและในคำปรึกษาเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดเวลาที่ทำการวิจัย

ในด้านการดำเนินงาน ผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการเครื่องจักรกล สำนักงานสถิติแห่งชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณสุวิไล ฉายะจินดา อนุญัตคอมพิวเตอร์ไซแอนส์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่กองวิจัยสังคมศาสตร์ สภาวิจัยแห่งชาติ เจ้าหน้าที่หน่วยวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ บริษัท The Data Processing International และประการสำคัญที่เวินจะกล่าวเสียมิได้คือ ภาควิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นสถาบันที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมในด้านการศึกษา รวมทั้งทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจใ้การทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณขอคุณ บุคคลและสถาบันดังกล่าวทั้งหมดไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
รายการตารางประกอบ	ฉ
บทที่	
๑. บทนำ	๑
๒. วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล	๕
๓. ลักษณะทางประชากร และช่วงระยะเวลาที่มีบุตร	๘
๔. ลักษณะทางสังคม และช่วงระยะเวลาที่มีบุตร	๒๗
๕. ลักษณะทางเศรษฐกิจ และช่วงระยะเวลาที่มีบุตร	๔๕
๖. สรุปและข้อเสนอแนะ	๕๖
บรรณานุกรม	๕๘

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
๑. มีchyฐานและอัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตร จำแนกตามลำดับที่ของบุตรและอายุของสตรี ขณะให้กำเนิดบุตร	๑๐
๒. มีchyฐานและอัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตร คนรองสุดท้าย จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ ซึ่งให้กำเนิดบุตรคนรองสุดท้าย และอายุของสตรี ขณะให้กำเนิดบุตร	๑๒
๓. มีchyฐานและอัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตร คนสุดท้าย จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ ซึ่งให้กำเนิดบุตรคนสุดท้าย และอายุของสตรีขณะ ให้กำเนิดบุตร	๑๔
๔. อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่ สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร และจำนวน บุตรที่ต้องการ	๒๒
๕. อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่ สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร และความถี่ของการ เพศของบุตร	๒๔
๖. อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่ สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร และประสพการณ์ เกี่ยวกับการสูญเสียบุตรในปีแรกของชีวิต	๒๖

ตารางที่

๗.	อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรที่สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของบุตร อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร และการศึกษาของสตรี	๒๔
๘.	อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรที่สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของบุตร อายุของสตรีขณะให้กำเนิด บุตร และการศึกษารองสามี่	๓๑
๙.	อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ ซึ่งให้กำเนิด บุตรคนสุดท้าย อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร และ การรับจ้างวิหุญ	๓๕
๑๐.	อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ ซึ่งให้กำเนิด บุตรคนสุดท้าย อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร และ การทำงานนอกบ้านของสตรีภายหลังการสมรส	๓๙
๑๑.	อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ ซึ่งให้กำเนิด บุตรคนสุดท้าย อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร และความ ถี่ของการเดินทางไปยังเขตเมืองของสตรี	๔๑
๑๒.	อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ซึ่งให้กำเนิด บุตรคนสุดท้าย อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร และความ ถี่ของการเดินทางไปยังเขตเมืองของสามี	๔๒

๑๓.	อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรที่สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของบุตร อายุของสตรีขณะ ให้กำเนิดบุตร และประสบการณ์เกี่ยวกับการเป็น ผู้นำท้องถิ่นของสามี	๔๓
๑๔.	อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่ สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร และความมั่งคั่ง ของครัวเรือน	๔๔
๑๕.	อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรที่สั้นกว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของบุตร อายุของสตรีขณะให้ กำเนิดบุตรและอาชีพของสามี	๔๕
๑๖.	อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่สั้น กว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ อายุของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร และกรรมสิทธิ์ใน เครื่องมือประกอบการกลีกรรม	๔๖
๑๗.	อัตราส่วนร้อยละของช่วงระยะเวลาที่มีบุตรคนสุดท้ายที่สั้น กว่า ๒ ปี จำแนกตามลำดับที่ของการตั้งครรภ์ อายุ ของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร และความเพียงพอของ ที่ดินสำหรับครอบครั้ว	๔๗